

بسم الله الرحمن الرحيم

الحمد لله رب العالمين و صلي الله علي سيدنا محمد و آله الطاهرين

چکیده بحث گذشته

عرض کردیم که مسئله تلقیح مصنوعی دارای انواعی است. تا به حال سه نوع از آن را بررسی کردیم، که تقریباً بررسی این سه نوع، حکم بقیه انواع را هم تا حدی روشن می‌کند. اما اشاره ای به فروض دیگر آن هم داشته باشیم.

بررسی صورت چهارم تلقیح

صورت چهارم در تلقیح مصنوعی این است که میان زوج و زوجه، نطفه زوج را با تخمک زوجه بگیرند و در خارج از رحم تلقیح کنند و بعد از تلقیح این را در رحم زوجه قرار دهند. این هم به حسب قواعد و ضوابطی که تا به حال ذکر شده است اشکالی ندارد. فقط اگر از جهت بعضی از مقارنات که مطلب کلی در همه صور است، اگر مستلزم لمس و نظر باشد، که باید دکتر لمس و نظر کند این حرام است، اما با قطع نظر از این مقارنات و ملازمات، اینکه نطفه مرد را بگیرند و با تخمک زن در خارج و دستگاهی تلقیح کنند و بعد در داخل رحم همان زن قرار دهند، این اشکالی ندارد.

بررسی صورت پنجم تلقیح

اما صورت پنجم، همین صورت چهارم است، اما بعد از آن که نطفه و تخمک این زن را تلقیح کردند، این را بگذارند در داخل رحم زن دیگر، که آن زن، زوجه دوم این مرد است. صورت سوم این بود که دکتر، تخمک زنی را در داخل رحم زن این مرد قرار دهد و مرد با زن ارتباط برقرار کند و زن حامله شود، اما در صورت پنجم تخمک را از زن این مرد می‌گیرند و نطفه برای شوهر این زن است و در خارج رحم با هم تلقیح می‌کنند، بعد این را در رحم زنی که صاحب آن تخمک نیست می‌گذارند.

اینجا از نظر تلقیح خارجی اشکالی وجود ندارد، یعنی نطفه برای زوج است و تخمک برای زوجه مرد است و در خارج این دو را تلقیح می‌کنند و هیچ اشکالی ندارد و هیچ وجهی برای اینکه بگوییم کار حرامی انجام می‌شود نیست. حالا اگر همین را در رحم زوجه دوم این مرد قرار دهند، آیا کاشتن و قرار دادن در رحم زوجه دوم این مرد درست است یا نه؟

بررسی صورت ششم تلقیح

و فرض و صورت ششم این است که همین را در رحم زنی بگذارند که اصلاً زوجه برای این مرد نیست.

بررسی استدلال به روایات برای این صور

وقتی به ادله نگاه می‌کنیم یکسری روایات بود که برخی به آن استدلال کرده اند «من اقر نطفه فی رحم یحرم علیه»، بعضی از روایات، فی رحم یحرم علیه داشت که در صورت پنجم می‌گوییم این رحم یحرم علیه نیست.

در این صورت پنجم می‌گوییم این رحم رحمی است که **حلال للزوج و لا یحرم علی الزوج**. لکن ممکن است کسی در اینجا بگوید که ما از این روایات این عنوان **فی رحم یحرم علیه** را الغاء خصوصیت می‌کنیم و می‌گوییم از این روایات نکته ای را استفاده می‌کنیم و آن این است که روایات می‌گوید نطفه مرد فقط باید با نطفه زنی که با او آمیزش دارد تلقیح شود. اگر کسی بگوید ما از این روایت اینطور استفاده می‌کنیم و این **رحم یحرم علیه** ملاک نیست و ملاک این است که اگر ماء الرجل با تخمکی تلقیح شود که در حین آمیزش این تخمک در کار نبوده این حرام است. اگر کسی این حرف را بزند ممکن است بگوییم حتی آن عنوان اولی هم محل اشکال است، یعنی اگر تخمک زن را بگیرند و بدون اینکه مرد با او ارتباط داشته، بخواهد در خارج با نطفه این مرد تلقیح کنند، باید بگوییم این اشکال دارد، در حالی که کسی نمی‌تواند به این ملتزم شود.

با قطع نظر از اشکالاتی که به روایات داشتیم و بالاخره نتوانستیم از روایات حرمت تلقیح نطفه اجنبی در رحم اجنبیه را استفاده کنیم، این الغاء خصوصیت به این مقدار وجهی ندارد، که شارع بگوید که اگر در اثر ارتباط آمیزشی فقط زن و شوهر با هم، تلقیحی محقق شد این حلال است، چون نتیجه این می‌شود که اگر نطفه زوج و تخمک زوجه را بگیرند و در خارج تلقیح کنند این حرام است و این قابل التزام نیست و در این فرض هیچ فقیهی نمی‌تواند قائل به حرمت شود. بین زوج و زوجه هیچ گونه تلقیحی اشکالی ندارد و در اینجا کسانی که به این روایات استدلال می‌کنند بگویند این نطفه تلقیح شده را در رحم زن دوم این مرد بگذارند و بگوییم که این یحرم علیه نیست و اشکالی ندارد. این یک نکته.

نکته دیگر: ادعای انصراف

نکته دیگر این است که ما از این روایات نمی‌توانیم این را استنباط کنیم که حتماً آن چه که با این نطفه تلقیح می‌شود باید تخمک خود این رحم باشد. چون ممکن است کسی انصراف این روایات را ادعا کند و بگوید این روایات منصرف است به آنجایی که باید از تخمک خود مهبل که رحم است با این نطفه تلقیح شده باشد. چنین انصرافی به هیچ وجه وجود ندارد.

در بعضی از روایات این نکته بود که عنوان **رحم یحرم علیه** دارد و عنوان دیگری در روایتی که از امام سوال کردند که زنا مهمتر است یا خمر و چرا حد آن 100 ضربه است و در این 80 ضربه؟ حضرت فرمود در زنا 20 ضربه برای این است که «لتضییعه النطفة لوضعها فی غیر موضع الذی امره الله عز و جل» اجمالش این است که این نطفه را نباید در موضعی قرار دهد که خداوند امر به آن نکرده است. آیا اینجا که این نطفه تلقیح می‌شود و بعد در رحم زن دیگر قرار می‌دهند، می‌توانیم بگوییم «فی غیر موضع الذی امره الله» غیر این موضع یعنی حرام و این رحم برای این مرد حلال است؟ اگر ما باشیم و روایات **یحرم علیه**، کسی نمی‌تواند بگوید که ما از این روایات استفاده می‌کنیم که باید تخمک هم مربوط به این رحم باشد. اگر ما باشیم و این تعبیر چطور؟

اگر از فقیهی سوال کنند که در روایت آمده است که به مرد زانی بیشتر تازیانه می‌زنند برای اینکه نطفه خود را در غیر محلی که خدا امر کرده است قرار داده، حال بگوئیم در این صورت پنجم که ماء الرجل با تخمک یکی از زنهای او تلقیح شود و بعد از تلقیح، آن را در رحم زن دوم او بگذارند بگوئیم چون **في غير موضع الذي امره الله** نیست، **موضع الذي امره الله** یعنی حلال و غیر آن یعنی حرام و این برای مرد حرام نیست، بگوئیم که خداوند اراده اش بر این تعلق پیدا کرده است که نطفه مرد با تخمک رحم همان زن فقط تلقیح شود.

اشکال به انصراف

به نظر می‌رسد که این ادعای انصراف وجهی ندارد و بین این تعبیر «**في غير موضع الذي امره الله**» با آن «**في رحم يحرم عليه**» به نظر ما هیچ فرقی از این نظر وجود ندارد. پس کسانی که حرمت تلقیح را روی روایات می‌برند، باید این نتیجه را بگیرند که رحم دوم «**رحم يحرم عليه**» و «**في غير موضع الذي امره الله**» نیست و نتیجه این می‌شود که اگر نطفه مرد و تخمک یک زنش را تلقیح کنند و در رحم زن دیگرش قرار دهند طبق این بیان باید حلال باشد و مانعی نداشته باشد.

اما طبق آن مبنایی که ما بیان کردیم که راه حرمت را – بعد از بررسی مفصل – منحصر کردیم به ذیل آیه شریفه «**فَمَنْ ابْتَغِي وَرَاءَ ذَلِكَ**»، و نیز عرض کردیم که یکی از مصادیق «**فَمَنْ ابْتَغِي وَرَاءَ ذَلِكَ**» این است که اگر زن اجازه دهد که تخمک هووی خودش را در رحم او قرار دهند، شارع راضی به این نیست و می‌خواهد فقط بین زوج و زوجه تلقیح برقرار باشد، برای این زن، این تخمک با تخمک زن اجنبیه، نسبت به این زن (کاری به مرد نداریم) از این نظر که هر دو **ابْتَغِي وَرَاءَ ذَلِكَ** است فرقی وجود ندارد. لذا باید روی این بیان بگوئیم که این هم جایز نیست.

اشکال:

ان قلت: اگر نطفه مرد را با تخمک خود این زن بگیرند و تا آخر در دستگاه پرورش دهند – البته تا به حال به این حد نرسیده اند که جنین را تا زمان ولادت در دستگاه قرار دهند بالاخره تلقیح را در خارج انجام می‌دهند و بعد این تلقیح را باید در رحم زنی قرار دهند – اگر کسی بگوید که چه فرقی بین این دو وجود دارد که نطفه مرد را با تخمک زنش تلقیح کنند اگر دستگاهی باشد و تا ولادت این را حفظ کند و این بچه متولد شود شما می‌گویید این اشکال دارد؟

جواب

می‌گوییم نه چون **ابْتَغِي وَرَاءَ ذَلِكَ** وجود ندارد لذا اشکالی وجود ندارد. اگر بگوئید چه فرقی می‌کند که همین را در رحم زن دومش قرار دهند؟ می‌گوییم اشکالش این است که وقتی بخواهد در رحم زن دوم قرار بگیرد صدق **ابْتَغِي وَرَاءَ ذَلِكَ** محقق می‌شود. وقتی در خارج قرار می‌دهند زن و مرد **فَمَنْ ابْتَغِي وَرَاءَ ذَلِكَ** نیستند، اما اگر این زن اجازه دهد که این نطفه را در رحم او قرار دهند این می‌شود **فَمَنْ ابْتَغِي وَرَاءَ ذَلِكَ** و این حرام می‌شود.

استفاده ضابطه از آیه

به نظر می‌رسد که آیه شریفه «فَمَنْ ابْتَغَى وَرَاءَ ذَلِكَ» اطلاق وسیعی دارد و تمام این موارد را شامل می‌شود. آیه می‌فرماید «وَالَّذِينَ هُمْ لِأُزْوَاجِهِمْ حَافِظُونَ* إِلَّا عَلَى أَزْوَاجِهِمْ أَوْ مَا مَلَكَتْ أَيْمَانُهُمْ فَإِنَّهُمْ غَيْرُ مَلُومِينَ* فَمَنْ ابْتَغَى وَرَاءَ ذَلِكَ» این آیه دست انسانها ضابطه می‌دهد. این غیر فقط یک استثناء خورده و آن ازواج و ملک یمین است. اگر زنی لوله رحم خود را ببندد تا دیگر حامله نشود یا زنی دستگاهی در رحم خود قرار دهد تا دیگر حامله نشود از این فَمَنْ ابْتَغَى نمی‌توان استفاده کرد.

البته این قرار دادن دستگاه در رحم چند نوع است بعضی از دستگاه‌ها اصلاً نمی‌گذارد نطفه به دیواره رحم بچسبد ولی بعضی اینطور است که بعد از تلقیح نطفه را می‌کشد که بعضی از فقها گفته‌اند که حرام است و قتل صورت می‌گیرد و در روایات داریم که حتی اگر یک روز از منعقد شدن نطفه گذشته باشد از بین بردن آن حرام است و دیده دارد؛ در روایت اینطور است که زنی بعد از مجامعت با شوهرش بعد از چند روز دارویی می‌خورد که سقط کند - در زمان قدیم چیزهایی بوده است برای سقط جنین - امام می‌فرماید جایز نیست «لأنها قتلته» و این مادر از دیده ارث نمی‌برد چون القاتل لا یرث.

سؤال

آنچه در آیه شریفه است حفظ من الغیر است. سؤال من این است که اگر زنی اجازه دارد تخمک دیگری در رحمش قرار گیرد یا تخمک دیگری با نطفه شوهرش تلقیح شود و در رحمش قرار داده شود آیا اینجا می‌توانیم بگوییم «فَمَنْ ابْتَغَى وَرَاءَ ذَلِكَ».